

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 15-11-2021 r.

Marcin Wiącek

IX.517.2016.2021.PM

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

Szanowny Panie Ministrze,

kwestia warunków bytowych, w jakich przebywają osoby pozbawione wolności, od lat pozostaje w stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Przedmiotem skarg więźniów są m.in. jakość oraz ilość (gramatury) wydawanych im posiłków oraz niedostosowanie wyżywienia do diet przyznanych im ze względów religijnych bądź światopoglądowych.

Na podstawie art. 102 i 109 k.k.w. skazany ma prawo do odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, o odpowiedniej wartości odżywczej, w miarę możliwości z uwzględnieniem wymogów religijnych i kulturowych. Skazany, którego stan zdrowia tego wymaga, otrzymuje wyżywienie według wskazań lekarza.

Problematyka ta jest również określona w aktach prawa międzynarodowego, które powinny być brane pod uwagę w praktyce postępowania z więźniami. Reguła 22.1 Reguł Nelsona Mandeli z 2015 r.¹ stanowi, że każdemu więźniowi w przyjętych porach dnia administracja więzienna zapewni posiłki o wartości odżywczej odpowiedniej do zachowania zdrowia i sił, pełnowartościowe oraz odpowiednio przygotowane i podane, zaś zgodnie z regułą 22.1 Europejskich Reguł Więziennych z 2006 r.² więźniowie otrzymują wyżywienie uwzględniające ich wiek, zdrowie, formę fizyczną, religię, kulturę i rodzaj wykonywanej przez nich pracy.

W marcu 2011 r. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zwracało się do Dyrektora Biura Kwatermistrzowsko – Inwestycyjnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej o udzielenie

¹ Wzorcowe reguły minimalne Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Mandeli), przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 17 grudnia 2015 r. w rezolucji A/RES/70/175.

² Zalecenia Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych, przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r. na 952 posiedzeniu delegatów.

informacji na temat prac mających na celu zmianę dziennych stawek żywieniowych. Z odpowiedzi Dyrektora Biura Kwatermistrzowsko – Inwestycyjnego CZSW z dnia 18 marca 2011 r. (l.dz. BKW-070/02/11/613) wynikało, iż „obecnie brak jest podstaw do zmiany wysokości stawek dziennych” oraz że „w momencie wystąpienia zapowiedzi zwiększonego wydatkowania środków finansowych na żywienie osadzonych CZSW, niezwłocznie podejmie kroki związane z podwyższeniem obowiązujących stawek dziennych”.

Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 października 2011 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia wartości dziennej normy żywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2011 r. Nr 236, poz. 1402), wysokość stawek dziennych, dla poszczególnych rodzajów norm żywienia oraz diet, ustalono z dniem 1 stycznia 2012 r. na kwoty:

- 1) podstawowa - P - 4,80 zł;
- 2) dla osadzonych w wieku do ukończenia 18. roku życia - M - 5,20 zł;
- 3) lekkostrawna - L - 5,70 zł;
- 4) cukrzycowa - Lc - 6,80 zł;
- 5) dodatkowa - Pf - 3,20 zł.

Mam świadomość, iż wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (zwane potocznie inflacją), miały w poprzednich latach również wartości ujemne. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (podawanych przez portal informacyjny Głównego Urzędu Statystycznego), roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w roku 2014 miały wartość zerową, zaś w latach 2015 i 2016 ujemną (odpowiednio: 99,1 % i 99,4 %)³.

Zapewne z tego właśnie powodu obniżona została – od dnia 24 marca 2016 r. – wysokość stawki żywieniowej dla osób pozbawionych wolności w jednostkach penitencjarnych. Obowiązuje ona do dnia dzisiejszego i określona jest w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie żywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 302). Zgodnie z § 5 ust. 1 wskazanego przepisu, minimalny dzienny koszt posiłków i napojów wynosi w przypadku:

- 1) posiłku podstawowego - P - 4,00 zł;
- 2) posiłku dla małoletnich - M - 4,40 zł;
- 3) posiłku lekkostrawnego - L - 4,80 zł;
- 4) posiłku cukrzycowego - Lc - 5,70 zł;
- 5) posiłku indywidualnego - Li - 5,80 zł;

³ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych/?pdf=1>.

6) posiłku dodatkowego - Pf - 3,20 zł.

Rzecznik Praw Obywatelskich, mając na uwadze występowanie w tamtym okresie deflacji, nie zakwestionował wówczas obniżenia stawek żywienia więźniów. Obecnie jednak obserwujemy, zwłaszcza w ostatnim okresie, znaczne przyspieszenie wzrostu cen artykułów żywnościowych.

Suma wzrostu rocznych wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych – bez uwzględnienia procentu składanego – w latach 2017 - 2020 wyniosła 9,3 %⁴. Z opublikowanego w dniu 29 października 2021 r. komunikatu GUS wynika zaś, że ceny towarów i usług konsumpcyjnych według szacunku w październiku 2021 r., w porównaniu z analogicznym miesiącem ubiegłego roku, wzrosły o 6,8%, a w stosunku jedynie do poprzedniego miesiąca wzrosły o 1,0%⁵.

Wzrost cen artykułów żywnościowych jest jednym z bardziej odczuwalnych. Opublikowane przez GUS zmiany cen skupu podstawowych produktów rolnych w stosunku do analogicznego miesiąca poprzedniego roku wskazują, że w miesiącach od maja do września występował ich wzrost od 15,3 %, aż do wartości 18,2 %⁶.

Konsekwencją tej sytuacji jest poważny, choć niezależny od Służby Więziennej, spadek siły nabywczej środków przeznaczanych na zakup artykułów żywnościowych na potrzeby żywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Szczególnie utrudnione jest przygotowanie – za obowiązującą stawkę – diety uwzględniającej wymogi religijne i kulturowe.

Należy przy tym zauważyć, iż nie wszystkie osoby pozbawione wolności otrzymują wsparcie od ich rodzin, a znaczna liczba więźniów nie jest zatrudniona odpłatnie i nie posiada środków finansowych do dyspozycji. Oznacza to, że korzysta zatem wyłącznie z żywienia otrzymywanego od administracji więziennej.

Wobec opisanej sytuacji rynkowej, w mojej ocenie istnieje konieczność pilnego zwiększenia dziennej stawki żywieniowej, by zapewnić osobom pozbawionym wolności żywienie odpowiednie ze względu na zachowanie zdrowia, zgodnie z dyrektywami wskazanymi na wstępie mojego wystąpienia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie działań skutkujących dostosowaniem minimalnego dziennego kosztu żywienia osób pozbawionych wolności w jednostkach penitencjarnych do aktualnego poziomu cen produktów spożywczych.

⁴ Ibidem.

⁵ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/szybki-szacunek-wskaznika-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-pazdzierniku-2021-roku,8,66.html>.

⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/ceny/ceny-produktow-rolnych-we-wrzesniu-2021-roku,4,113.html>.

Z poważaniem
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/